

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

БЪДИ ИНФОРМИРАН !

ЗАЩИТАВАЙ ПРАВАТА СИ !

СПАЗВАЙ ЗАДЪЛЖЕНИЯТА СИ !

КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ

2018 г.

(в сила от 01.07.2018 г.)

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАШИТЕ КЛИЕНТИ

Какви видове обезщетения и помощи се изплащат от държавното обществено осигуряване?

➤ **Парични обезщетения за:**

- Временна неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука и професионална болест, за санаторно-курортно лечение и прилежащ медицински преглед или изследване, карантина, отстраняване от работа по предписание на здравните органи, гледане на болен или на член от семейството под карантина, належащо придружаване на болен член от семейството за медицински преглед, изследване или лечение, както и за гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина в заведението или на детето;
- Трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест;
- Трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро;
- Бременност и раждане;

- Отглеждане на дете до 2-годишна възраст;
- Осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

➤ **Парични помощи:**

- за инвалидност поради общо заболяване, когато осигуреното лице няма необходимия осигурителен стаж за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване;
- при смърт на осигуреното лице.

Кой има право на парично обезщетение за временна неработоспособност и трудоустрояване?

- Право на парично обезщетение имат осигурените за общо заболяване и майчинство, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж за този риск. Изискването за 6 месеца осигурителен стаж не се отнася за лицата, ненавършили 18-годишна възраст и за придобиване право на парично обезщетение за временна неработоспособност или трудоустрояване поради трудова злополука и професионална болест.
- Осигурителят изплаща на осигуреното лице за първите три работни дни от временната неработоспособност 70 на сто от среднодневното брутно възнаграждение за месеца, в който е настъпила временната неработоспособност, но не по-малко от 70 на сто от среднодневното уговорено възнаграждение.
- Паричните обезщетения за временна неработоспособност се възстановяват от лицата за периода, за който им е отпусната пенсия за инвалидност за същото заболяване, с изключение на случаите, когато болничният лист е издаден при обективни данни за обостряне на състоянието, както и с интервенции, свързани с лечение на хроничното заболяване.

Какви документи и данни са необходими за изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност и при трудоустрояване ?

- Паричните обезщетения за временна неработоспособност и при трудоустрояване се изплащат въз основа на болничен лист.
- **Данните от болничните листове**, приети по реда на Наредбата за реда за представяне в Националния осигурителен институт на данните от издадените болнични листове и решенията по обжалването им (НРПНОИДИБЛРО), като се използват и данните от регистъра на осигурителите и самоосигуряващите се лица, регистъра на приходите от осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, регистър “Трудови договори”, регистър “Пенсии”, регистър “Трудови злополуки”, регистър “Професионални болести”, регистър “Парични помощи за профилактика и рехабилитация” и от регистър “Парични обезщетения и помощи от ДОО”.
- Декларация по образец съгласно **приложение № 1** към Наредбата за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване (НПОПДОО),

представена от осигуреното лице на осигурителя, в която при първото представяне на болничен лист еднократно се заявяват данни относно банковата сметка за изплащане на паричните обезщетения.

- Удостоверение от осигурителя, осигурителните каси или самоосигуряващите се лица с данни относно правото на парично обезщетение, което се представя в НОИ за всеки болничен лист – **приложение № 9** от НПОПДОО.

От какво възнаграждение се определя обезщетението за временна неработоспособност?

- Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изчислява в размер 80 на сто, а за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест – в размер 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за периода от 18 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността.
- Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.
- За дните, включени в 18-месечния период, предхождащ месеца на настъпването на неработоспособността се взема предвид среднодневната минимална работна заплата за страната за съответния период, ако лицето:
  - не е било осигурено за общо заболяване и майчинство;
  - е ползвало неплатен отпуск, който се зачита за трудов или служебен стаж;
  - е ползвало отпуск за отглеждане на малко дете;
  - е било осигурено по законодателството на друга държава по условията на международен договор, по който Република България е страна.
- За дните, включени в 18-месечния период, през които лицето е получавало парично обезщетение от държавното обществено осигуряване за временна неработоспособност, за бременност и раждане или при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, се взема предвид доходът, от който е определено паричното обезщетение.
- Сумата, от която се изчисляват паричните обезщетения, не може да бъде по-голяма от максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за периода, от който се определят паричните обезщетения. За 2018 г. той е 2 600 лв.

За какъв срок се изплаща обезщетението за временна неработоспособност?

- Паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука и професионална болест се изплаща от първия ден на настъпването до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност.
- Когато временната неработоспособност е настъпила преди прекратяване на срочни трудови и служебни правоотношения, договори за военна служба и договори за управление и контрол на търговски дружества, паричното обезщетение се изплаща за не повече от 30 календарни дни след прекратяване на правоотношенията или договорите. Ако временната неработоспособност е поради трудова злополука или професионална болест, паричното обезщетение се изплаща до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност.
- Паричните обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест на лицата, сключили трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа за един ден (по чл. 114а, ал. 1 от КТ) се изплащат за срока на работоспособността, но за не повече от 90 календарни дни.

За какъв срок се изплащат обезщетения поради карантина или отстраняване от работа?

- Парично обезщетение за временна неработоспособност поради карантина или отстраняване от работа по предписание на здравните органи се изплаща съответно за:
  - времето, за което осигуреният е под карантина;
  - времето на отстраняване от работа, ако осигуреният не може да бъде трудоустроен на друга подходяща работа през това време, но за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.

Имат ли право лицата на обезщетения за санаторно-курортно лечение?

- На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на санаторно-курортно лечение, парично обезщетение се изплаща за целия им престой, включително до три календарни дни за пътуване, в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.

Кога и за какъв срок може да се получи обезщетение за гледане на болен член от семейството?

- Парично обезщетение при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изплаща и за:
  1. гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст – на всеки осигурен до 10 календарни дни през една календарна година;

2. гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болно дете до 18-годишна възраст – до 60 календарни дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството; в този срок не се включва времето за гледане на дете по т. 3 - 5;
  3. гледане на дете под карантина до 18-годишна възраст, болно от заразна болест – до изтичането на срока на карантината;
  4. гледане на болно дете до 3-годишна възраст, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения – за времето, през което осигуреният е бил в заведението;
  5. гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина – докато трае карантината.
- Паричното обезщетение по горните т. 2, 3, 4 и 5 се изплаща и за гледане на дете, настанено при близки, роднини или приемно семейство по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето.
  - За един и същи осигурителен случай за едно и също време парично обезщетение за гледане на болен член от семейството може да се изплаща само на един осигурен член на семейството.
  - За гледане на хронично болен член на семейството парично обезщетение се изплаща само при изостряне на заболяването.
  - За членове на семейството на осигуреното лице се считат неговите възходящи и низходящи по права линия, съпругът и съпругата.

В кои случаи не се изплаща обезщетение?

- Парично обезщетение за временна неработоспособност не се изплаща на осигурени лица, които:
  1. умишлено увреждат здравето си с цел да получават отпуск или обезщетение;
  2. нарушават режима, определен от здравните органи – само за дните на нарушението;
  3. са станали неработоспособни поради употреба на алкохол, приемане на силно упойващо средство без лечебна цел или поради прояви, извършвани под въздействието на такива средства;
  4. са станали неработоспособни поради хулигански и други техни противообществени прояви, установени по съответния ред;
  5. са станали неработоспособни поради неспазване от тях на правилата за безопасна работа, установено по съответния ред.

- В случаите по горните т. 3 и 4 срокът, за който не се изплаща обезщетение, не може да бъде по-дълъг от 15 календарни дни, а в случая по т. 5 – не по-дълъг от 3 календарни дни.
- Парично обезщетение за временна неработоспособност и за бременност и раждане не се изплаща на лица, упражняващи трудова дейност, която е основание за осигуряване за общо заболяване и майчинство през периодите, за които са издадени актове от здравните органи.

В кои случаи, в какъв размер и срок се изплаща паричното обезщетение при трудоустрояване?

- При трудоустрояване поради временно намалена работоспособност вследствие на общо заболяване, трудова злополука или професионална болест на осигурения се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали трудовото му възнаграждение.
- Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно брутно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустрояването, но не повече от среднодневния размер на максималния месечен осигурителен доход, и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Когато осигуреният е работил по-малко от 18 месеца до деня на трудоустрояването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41 от Кодекса за социално осигуряване и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването.
- Паричното обезщетение се изплаща за времето на трудоустрояването, но за не повече от 6 месеца.

Кой, при какви условия и въз основа на какви документи може да получи парична помощ за инвалидност поради общо заболяване и помощ при смърт на осигурено лице?

- Право на **парична помощ за инвалидност поради общо заболяване** имат лицата, на които е направен отказ за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване поради недостигащ осигурителен стаж, ако са осигурени за общо заболяване и майчинство, инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт, трудова злополука и професионална болест и безработица. Помощта се изплаща в размер на 60-дневното обезщетение за временна неработоспособност, изчислено като обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване.
  - Изплаща се въз основа на заявление-декларация по образец съгласно **приложение № 16** към НПОПДОО на хартиен носител и за справка документ за самоличност.
- Право на **еднократна помощ при смърт на осигурено лице** имат съпругът/съпругата, децата и родителите. Общият размер на помощта се разпределя поравно

между правоимащите лица и се определя ежегодно в Закона за бюджета на ДОО. За 2018 г. сумата е 540 лв. При смърт на самоосигуряващо се лице помощта се изплаща, когато са внесени дължимите осигурителни вноски за последния месец, за който е изтекъл срокът за внасянето им.

- Изплаща се въз основа на заявление-декларация по образец съгласно **приложение № 17** към НПОПДОО и документ за самоличност за справка.

Какво трябва да знаем относно обезщетението при трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро?

- При трудоустрояване на друга работа поради бременност или кърмене на дете или напреднал етап на лечение ин-витро на осигурената жена се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали трудовото ѝ възнаграждение.
- Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно брутно трудово възнаграждение през 24-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустрояването, но не повече от среднодневния размер на максималния месечен осигурителен доход, и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Когато осигурената е работила по-малко от 24 месеца до деня на трудоустрояването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41 от Кодекса за социално осигуряване и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването.
- В случай, че на новата работа трудоустроената получава среднодневно брутно трудово възнаграждение, по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната, или среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41 КСО, е по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, дневното обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно брутно трудово възнаграждение преди трудоустрояването и минималната дневна работна заплата, установена за страната. От 1 януари 2018 г. размерът на минималната месечна работна заплата е 510 лв.

Какво е условието за право на обезщетение за бременност и раждане?

- Осигурените лица за общо заболяване и майчинство имат право на парично обезщетение за бременност и раждане вместо трудово възнаграждение, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.

Какъв е размерът на обезщетението при бременност и раждане?

- Дневното парично обезщетение при бременност и раждане се определя в размер 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и

майчинство за периода от 24 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на временната неработоспособност поради бременност и раждане.

- Дневното парично обезщетение не може да бъде по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението, и по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната, и се определя по реда на чл. 41, ал. 2 – 5 от Кодекса за социално осигуряване.
- При придобиване право на парично обезщетение при бременност и раждане през периода на изплащане на парично обезщетение за бременност и раждане или за отглеждане на дете, обезщетението е в горепосочения размер за предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето.
- Когато лицето е осигурено на повече от едно основание, общият размер на дневното парично обезщетение не може да бъде по-малък от минималната дневна работна заплата, установена за страната.

За какъв срок се изплаща паричното обезщетение при бременност и раждане?

- Осигурената за общо заболяване и майчинство майка има право на парично обезщетение при бременност и раждане за срок 410 дни, от които 45 дни преди раждането.
- Когато раждането стане преди изтичането на 45 дни от началото на ползването на обезщетението, остатъкът до 45 дни се ползва след раждането.
- Когато детето е родено мъртво, почине, е настанено по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето (в семейство на роднини или близки, както и за отглеждане в приемно семейство) или е дадено в детско заведение на пълна държавна издръжка или за осиновяване, майката има право на парично обезщетение до изтичане на 42 дни от раждането. Ако работоспособността на майката вследствие на раждането не е възстановена след 42-ия ден, срокът на обезщетението се продължава по преценка на здравните органи до възстановяване на нейната работоспособност. До изтичането на срока от 410-те дни това обезщетение се заплаща като обезщетение за бременност и раждане.
- Когато детето е дадено за осиновяване, настанено е по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение на пълна държавна издръжка или почине след 42-ия ден от раждането, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството, обезщетението за бременност и раждане се прекратява от следващия ден. В тези случаи, ако работоспособността на майката вследствие раждането не е възстановена, срокът на обезщетението се продължава по преценка на здравните органи до възстановяване на нейната работоспособност. До изтичането на срока от 410-те дни това обезщетение се заплаща като обезщетение за бременност и раждане.

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице, при което е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето, има право на обезщетение при раждане на дете в размер на разликата от възрастта на детето в деня на настаняването му по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето до изтичането на срока на полагащото се обезщетение за раждане.
- Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща има право на парично обезщетение при раждане на дете в размера, определен за бременност и раждане, за срок до 15 дни, през време на съответния отпуск по Кодекса на труда (чл. 163, ал. 8), ако има 12 месеца осигурителен стаж като осигурен за този риск. Бащата има право на 15-дневен отпуск при раждане на дете от датата на изписване на детето от лечебното заведение, когато с майката се намират в брак или живеят в едно домакинство.
- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице има право на парично обезщетение при раждане на дете в размера, определен за бременност и раждане, след навършване на 6-месечна възраст на детето за остатък до 410 дни, през време на отпуска по чл. 163, ал. 10 и 12 от Кодекса на труда, а именно:
  - при условията на чл. 163, ал. 10, със съгласието на майката след навършване на 6-месечна възраст на детето бащата може да ползва вместо нея отпуск за остатък до 410 дни. Когато бащата е неизвестен, отпускът може да се ползва от един от родителите на майката. Когато бащата е починал, отпускът може да се ползва от един от родителите на майката или на бащата.
  - съгласно чл. 163, ал. 12, когато детето е настанено по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето при съпрузи, със съгласието на работничката или служителката след навършване на 6-месечна възраст на детето нейният съпруг може да ползва вместо нея отпуск за остатък до 410 дни.

Кой може да получи обезщетението в случай на тежко заболяване или при смърт на майката или на осиновителката на дете до 5-годишна възраст?

- При смърт или тежко заболяване на майката (осиновителката), което я възпрепятства да гледа детето, на лицето, което ползва отпуска по чл. 167 от Кодекса на труда, се изплаща паричното обезщетение при раждане на дете, за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст. Обезщетението се изплаща и на осигурените за общо заболяване и майчинство самоосигуряващите се лица, когато имат 12 месеца осигурителен стаж за този риск.

Има ли право лицето на обезщетение за бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст при прекратяване на осигуряването?

- При прекратяване на осигуряването за общо заболяване и майчинство през време на получаване на обезщетение за бременност и раждане или при осиновяване на дете до 5-годишна възраст на осигуреното лице се изплаща парично обезщетение до изтичане

на срока на обезщетението за бременност и раждане по чл. 50 от Кодекса за социално осигуряване (410-те дни) или при осиновяване на дете по чл. 53в от Кодекса за социално осигуряване (365 дни).

Има ли право лицето на обезщетение при неизползване на отпуска за бременност и раждане ?

- Майката, която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от него, когато:
  - след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
  - след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.
- Когато майката е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата, това обезщетение се изплаща на бащата, а когато той е починал – на настойника. Обезщетението се изплаща, когато лицето, поело отглеждането на детето, има 12 месеца осигурителен стаж като осигурено за общо заболяване и майчинство.
- Това обезщетение не се изплаща при смърт на детето, когато детето е дадено за осиновяване, настанено е по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

Какво е условието за право на обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст?

- Осигурените лица за общо заболяване и майчинство имат право на парично обезщетение за отглеждане на дете до навършване на 2-годишната му възраст, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.

Какъв е размерът на обезщетението по време на допълнителния отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и при какви условия се получава?

- След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишната му възраст на майката се изплаща месечно парично обезщетение в размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Обезщетението се изплаща и на осиновителката, ако след изтичане срока на обезщетението при осиновяване на дете, то не е навършило 2-годишна възраст. За 2018 г. размерът е 380 лв.

- Когато допълнителният платен отпуск за отглеждането на детето вместо от майката (осиновителката) се ползва от бащата (осиновителя) или от лицето, което е поело отглеждането на детето, се изплаща месечно парично обезщетение в размер, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Това обезщетение се изплаща на настойника, когато той ползва отпуска по чл. 167, ал. 5 от Кодекса на труда.
- Обезщетение за отглеждане на дете се изплаща и на лицата, които ползват отпуск за отглеждане на дете до навършване на 2-годишната му възраст, настанено по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето.
- Паричното обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст не се изплаща при смърт на детето, даване за осиновяване, при прекратяване на осиновяването или при настаняване на детето по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение, включително и детски ясли, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.
- Самоосигуряващите се лица, които са осигурени за общо заболяване и майчинство, също имат право на парично обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.

Какъв е размерът на обезщетението при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и при какви условия се получава?

- Майката (осиновителката), която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за отглеждане на малко дете, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишната му възраст, ако:
  - не ползва допълнителния платен отпуск за отглеждане на детето или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
  - самоосигуряващото се лице с право на обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.
- Ако майката (осиновителката) е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя), това обезщетение се изплаща на бащата (осиновителя), а ако той е починал – на настойника. Обезщетението се изплаща, ако лицето, поело отглеждането на детето, е осигурено за общо заболяване и майчинство и има 12 месеца осигурителен стаж като осигурено за този риск.
- Обезщетението в размер 50 на сто от обезщетението за отглеждане на малко дете не се изплаща при смърт на детето, когато детето е дадено за осиновяване, когато

осиновяването е прекратено, настанено е по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или е настанено в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

Какво е условието за получаване на обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст?

- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице, което има 12 месеца осигурителен стаж като осигурено за този риск през време на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, има право на обезщетение в размер, определен като за обезщетение за бременност и раждане за срок до 365 дни от деня на предаването на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст.
- На осигурения за общо заболяване и майчинство осиновител се изплаща парично обезщетение при осиновяване на дете в размера, определен за бременност и раждане, за срок до 15 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 8 от Кодекса на труда. Осиновителят има право на 15-дневен отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст, когато осиновителката и осиновителят се намират в брак.
- На осигуреното за общо заболяване и майчинство лице се изплаща парично обезщетение в размера, определен за бременност и раждане, след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване за остатъка до 365 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 2, 3 или 5 от Кодекса на труда, а именно:
  - Когато детето е осиновено от съпрузи, отпускът със съгласието на осиновителката може да се ползва вместо нея от осиновителя след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст, когато работи по трудово правоотношение (чл. 164б, ал. 2 от КТ). Когато осиновителят е починал, отпускът може да се ползва от един от родителите на осиновителката или на осиновителя, когато работи по трудово правоотношение.
  - Съгласно чл. 164б, ал. 3 от КТ, със съгласието на работничката или служителката, която сама е осиновила дете, след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване един от нейните родители може да ползва вместо нея отпуска, когато работи по трудово правоотношение.
  - На основание чл. 164б, ал. 5 от КТ, право на отпуск при условията и в размерите на отпуска за осиновяване на дете до 5-годишна възраст т.е. до 365 дни има и работникът или служителят в случаите, когато сам е осиновил детето. С негово съгласие след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване един от неговите родители може да ползва вместо него отпуска, когато работи по трудово правоотношение.

- Самоосигуряващите се лица, които са осигурени за общо заболяване и майчинство и имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск, имат право на парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст в сроковете при горните условия.
- Паричното обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст не се изплаща при смърт на детето, при прекратяване на осиновяването, при настаняване в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и когато детето посещава детско заведение, включително детска ясла или учебно заведение.

Какво обезщетение се изплаща при неизползване на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст?

- Осиновителката на дете до 5-годишна възраст или осиновителят, който сам е осиновил дете до 5-годишна възраст, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурен/а за общо заболяване и майчинство, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, когато след изтичането на 90 дни от деня на предаване на детето за осиновяване:
  - не ползват отпуск за осиновяване, или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
  - самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.
- Когато осиновителката е починала, лишена е от родителски права и/или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на осиновителя, обезщетението се изплаща на осиновителя, а когато той е починал – на настойника. Обезщетението се изплаща на настойника и в случаите, когато осиновителят, който сам е осиновил дете, е починал или е лишен от родителски права. Обезщетението се изплаща, когато лицето, поело отглеждането на детето, имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурено за общо заболяване и майчинство
- Обезщетение не се изплаща при смърт на детето, при прекратяване на осиновяването, при настаняване в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

Какви документи и данни са необходими, за да се отпусне обезщетение за бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст и осиновяване на дете до 5-годишна възраст?

- Паричните обезщетения за бременност и раждане до 135 дни или трудоустрояване поради бременност или кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро се изплащат въз основа на болничен лист.
- Данните от болничните листове за периода до 135 дни, приети по реда на НРПНОИДИБЛРО.

- При първото представяне на болничен лист еднократно се заявяват данни относно банковата сметка за изплащане на паричните обезщетения с декларация по образец съгласно **приложение № 1** към НПОПДОО, представена от осигуреното лице на осигурителя. Тя се представя и за болничните листове за майчинство след 42-рия ден от раждането и за случаите по чл. 167 от Кодекса на труда.
- Удостоверение от осигурителя, осигурителните каси или самоосигуряващите се лица с данни относно правото на парично обезщетение, което се представя в НОИ за всеки болничен лист – **приложение № 9** от НПОПДОО.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение при бременност и раждане на основание чл. 50, ал. 1 и 5 КСО за остатъка до 410 дни по образец **приложение № 2** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение за бременност и раждане при неизползване на отпуск за бременност и раждане (на основание чл. 50а КСО) за остатъка до 410 дни по образец **приложение № 2а** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение на бащата при раждане на дете (чл. 50, ал. 6 от КСО) и на осиновителя при осиновяване на дете до 5-годишна възраст (чл. 53в, ал. 2 от КСО) за времето на 15-дневния отпуск по образец съгласно **приложение № 3** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение при раждане на дете на основание чл. 50, ал. 7 от КСО след навършването на 6-месечна възраст на детето за остатъка до 410 дни на бащата или лицето поело отглеждането на детето през време на отпуска по чл. 163, ал. 10 или 12 от Кодекса на труда по образец съгласно **приложение № 4** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст за срок 365 дни на основание чл. 53в, ал. 1 от КСО по образец съгласно **приложение № 5** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение на основание чл. 53г КСО за остатъка до 365 дни при неизползване на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст по образец съгласно **приложение №5а** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст на основание чл. 53в, ал. 3 КСО след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване за остатъка до 365 дни по образец съгласно **приложение № 6** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.

- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст на основание чл. 53 КСО по образец **приложение № 7** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Заявление-декларация за изплащане на парично обезщетение при неизползване на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст на основание чл. 54 КСО по образец **приложение № 8** към НПОПДОО от осигуреното лице до осигурителя.
- Удостоверение по образец, **приложение № 10** към НПОПДОО – за осигурените при осигурител лица или **приложение № 11** към НПОПДОО – за самоосигуряващите се лица, с данни относно правото на парични обезщетения.

Как се представят данните от болничните листове в НОИ?

- Данните, съдържащи се в издадените болнични листове, се представят в НОИ от:
  1. лекуващите лекари/лекари по дентална медицина – лично или чрез лечебните заведения, в които осъществяват дейност;
  2. лекарските консултативни комисии (ЛКК) – чрез лечебните заведения, към които са създадени.
- Данните, съдържащи се в решенията по обжалването на болничните листове, се представят в НОИ от:
  1. Лекарските консултативни комисии (ЛКК) – чрез лечебните заведения, към които са създадени;
  2. Териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК) – чрез регионалните картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ);
  3. Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК).
- Представянето на данните, съдържащи се в издадените болнични листове и в решенията по обжалването им, с изключение на данните, съдържащи се в експертните решения на ТЕЛК/НЕЛК, постановени по повод на обжалвани болнични листове, се извършва по електронен път чрез уеб-услуги, предоставяни от НОИ. Въведените данни се изпращат в НОИ и постъпват в електронния регистър на болничните листове и решенията по обжалването им едновременно с издаването им или при липса на техническа възможност в 7-дневен срок от издаването им.

Как се представят необходимите документи и данни за изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност, трудоустрояване, при бременност и раждане, за отглеждане на малко дете и при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст в НОИ?

- Удостоверенията съгласно **приложение № 9**, **приложение № 10** и **приложение № 11** се представят на хартиен носител, на електронен носител или по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис на подателя.
  - Повече от две удостоверения се представят само на електронен носител или по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис на подателя.
  - Повече от десет удостоверения се представят само по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис на подателя.
  - Осигурителните каси представят удостоверенията само по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис на подателя.
- Документите на хартиен или електронен носител се представят в съответното ТП на НОИ с придружително писмо съгласно **приложение № 12**, подписано и подпечатано от лицето, задължено да ги представя по НПОПДОО или негов представител, а за самоосигуряващите се лица – подписано от лицето и подпечатано, ако самоосигуряващото се лице има печат.
- Когато се представя електронен носител, върху него се означава единен идентификационен код (ЕИК)/ код по БУЛСТАТ. Придружителното писмо се представя на хартиен носител в два екземпляра, единият от които остава в съответното ТП на НОИ, а другият се връчва на приносителя.
- Удостоверенията съгласно **приложение № 9**, **приложение № 10** и **приложение № 11** се представят по електронен път чрез уеб приложение, достъпно през интернет страницата на НОИ или чрез използване на програмен продукт, разпространяван безплатно от НОИ или друг програмен продукт, отговарящ на функционалните изисквания, структура и формат на данните, утвърдени със заповед на управителя на НОИ, с квалифициран електронен подпис на подателя.
- След получаване на удостоверенията НОИ издава справка за приетите и върнати документи по образец съгласно **приложение № 14**.
- При получаване на документите по електронен път на електронния адрес на регистрирания потребител, представил документите, се изпраща съобщение с достъп до съдържанието на справката.
- При получаване на документите на хартиен или електронен носител справката се издава, подписва и подпечатва от длъжностното лице в съответното ТП на НОИ и се връчва на лицето, представило документите.

В какви срокове се представят удостоверенията, приложения № 9 - № 11 в НОИ за изплащане на паричните обезщетения?

- Удостоверенията, **приложение № 9 - № 11** с данни относно правото на парично обезщетение се представят в НОИ в следните срокове:
  - **От осигурителите, техните клонове и поделения и осигурителните каси** – до **10-о число на месеца**, следващ този, през който осигуреното лице е представило документите за изплащане на обезщетението пред осигурителя (болничен лист и/или заявление-декларация);
  - От **самоосигуряващите се лица** – до **10-о число на месеца**, следващ този, през който е издаден болничният лист и съответно до 10-о число на месеца, следващ този, от който се иска изплащане на обезщетението за бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

По какъв начин и в какви срокове се изплащат паричните обезщетения и помощи от НОИ?

- Паричните обезщетения и помощи се изплащат от ТП на НОИ на правоимащите лица в срок до 10 работни дни от постъпване в НОИ на данните от издадените болнични листове и представяне на удостоверенията по образец съгласно **приложения № 9 – № 11** към НПОПДОО.
- Паричните обезщетения за период, обхващащ повече от един календарен месец се изплащат в срок до 10 работни дни за първия месец от периода, за останалите календарни месеци – до 5 работни дни след изтичане на месеца, за който се отнасят, а за последния месец – до 5 работни дни след изтичане срока на обезщетението.
- ТП на НОИ изплаща на правоимащите лица паричните обезщетения по декларираните от тях в заявленията-декларации лични разплащателни или спестовни безсрочни банкови сметки, като преводите към банките се извършват два пъти седмично.
- Ако лицето няма право на обезщетение или помощ, длъжностното лице, на което е възложено ръководството по изплащане на обезщетенията и помощите или друго длъжностно лице, определено от ръководителя на териториалното поделение на НОИ, издава разпореждане за отказ в срок до 10 работни дни от постъпване в НОИ на данните от издадените болнични листове и представяне на удостоверенията по образец съгласно **приложения № 9 – 11** или на заявленията-декларации по образец съгласно **приложения № 15 – 18**. Един екземпляр от разпореждането за отказ се изпраща в 3-дневен срок от издаването му на лицето, което може да го обжалва пред ръководителя на ТП на НОИ в 14-дневен срок от получаването му.

- Разпореждането се отменя, ако в тригодишния давностен срок по Кодекса за социално осигуряване лицето или осигурителят представят нови или допълнителни доказателства, установяващи правото на обезщетение или помощ. Дължимите от държавното обществено осигуряване вземания се погасяват с изтичане на тригодишна давност, считано от 1 януари на годината, следваща годината, за която се отнасят.
- Длъжностното лице в териториалното поделение на НОИ издава разпореждане за спиране изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност, трудова злополука и професионална болест, трудоустрояване, бременност и раждане и отглеждане на малко дете, когато са обжалвани актовете на медицинската експертиза или когато са представени доказателства, които могат да доведат до издаване на разпореждане за отказ или прекратяване изплащането на обезщетението или когато не са предоставени данни за издадените болнични листове и решенията по обжалването им в електронния регистър на болничните листове и решенията по обжалването им.

В какъв срок ТП на НОИ уведомява лицата, представили нередовни или липсващи документи по НПОПДОО, както и за изясняване на факти и обстоятелства, свързани с изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи?

- В срок до 7 работни дни от представянето на документите ТП на НОИ уведомява лицата, задължени да представят документи по НПОПДОО или упълномощените за това лица, като им дава необходимите указания за отстраняване на нередностите или за изясняване на фактите и обстоятелствата.
- Уведомяването се извършва чрез лицензиран пощенски оператор на посочен точен адрес или по електронен път на посочен електронен адрес, или по телефона, което се удостоверява с подпис на извършилото го длъжностно лице.
- В срок до 7 работни дни от уведомяването лицата представят в НОИ коригираните или липсващите документи.

В какви срокове се представят в НОИ документите и данните при промяна на обстоятелствата, водещи до прекратяване изплащането на обезщетенията и помощите?

- В срок до 3 работни дни от промяната на обстоятелствата, свързани с изплащането на паричните обезщетения, включително при промяна на банковата сметка осигурените лица представят на осигурителите нова декларация, **приложение № 1** към НПОПДОО или ново заявление-декларация, **приложения от № 2 до № 8** към НПОПДОО и съответните доказателства към нея.
- В срок до 3 работни дни от получаване на декларацията или заявление-декларацията осигурителите, техните клонове и поделения и осигурителните каси представят в НОИ нови удостоверения съгласно **приложения № 9, 10 и 11** с данни относно промяна в обстоятелствата.

- В срок до 3 работни дни от промяната на обстоятелствата, свързани с изплащането на паричното обезщетение самоосигуряващите се лица, дружествата, чрез които се осигуряват съдружниците в търговски дружества, собствениците на ЕООД и физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества, и осигурителните каси представят в НОИ нови удостоверения съгласно **приложения № 9, 10 и 11** с данни относно промяна в обстоятелствата.

В какъв срок се съхраняват от осигурителите документите за отпускане на парични обезщетения за временна неработоспособност, при трудоустрояване, за бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст и осиновяване на дете до 5-годишна възраст?

- Документите за изплащането на обезщетенията и съответните доказателства към тях, се представят от осигурените лица на осигурителя, който ги завежда в отделен дневник и ги съхранява за срок 5 години считано от 1 януари на годината, следваща годината на представянето.
- Самоосигуряващите се лица, осигурителните каси и дружествата, чрез които се осигуряват съдружниците в търговски дружества, собствениците на ЕООД и физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества, съхраняват документите за срок 5 години считано от 1 януари на годината, следваща годината, в която е поискано изплащането на обезщетението.

Кога и как се преизчисляват парични обезщетения за временна неработоспособност, трудоустрояване, бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст?

- До 30 юни на текущата година се преизчисляват служебно изплатените парични обезщетения, отнасящи се за предходната календарна година, когато след изплащането, за периода, от който е определен размерът им, са подадени и/или коригирани данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО и/или окончателният размер на осигурителния доход по чл. 6, ал. 9 КСО, върху който са внесени осигурителни вноски, е различен от осигурителния доход по чл. 6, ал. 8 КСО, върху който са внесени авансово осигурителни вноски.
- Когато след датата на преизчисляването, за периода, от който е определен размерът на изплатените парични обезщетения, са подадени и/или коригирани данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО и/или окончателният размер на осигурителния доход по чл. 6, ал. 9 КСО, върху който са внесени осигурителни вноски, е различен от осигурителния доход, от който е изчислено/ преизчислено обезщетението, паричните обезщетения се преизчисляват служебно до 30 юни на следващата календарна година.
- Когато в резултат на преизчисляването се установи разлика между изплатения и дължимия размер на обезщетението:

- разликата до по-високия размер се изплаща на лицето в срок до 30 юни на годината, следваща годината, за която се отнасят;
- изплатеното в по-висок от дължимия размер се възстановява от лицето, освен когато е в резултат на неправилно подадени данни за изплащане на паричното обезщетение и/или удостоверяване на осигурителен стаж и доход от осигурителя.

*****

За повече информация използвайте специализираните секции в Интернет страницата на Националния осигурителен институт, или се обърнете към съответното териториално поделение на НОИ.

2018 г.
